Повѣрително.

Пратено на З. Д-во и до министъ г-нъ др. Вл. Дѣлчевъ.

1. Гърцитѣ се мжчатъ да убѣдятъ останалитѣ въ България още около 15-20 хил. души българи отъ гръцка Македония да подадатъ декларации въ смисъль, че нѣматъ желание да се връщатъ никога вече въ отечеството си и ,слѣдователно, искатъ да ликвидиратъ съ имотитѣ си.

За тази цѣль напослѣдъкъ, съвѣтвани главно отъ англійския делегатъ въ комисията по размѣна на населенията, обявяватъ 4-мѣсечнъ срокъ за подаване на подобни декларации.

2. Тази гръцка постжпка е направена и съ огледъ да отговорятъ на поканата на Съвѣта на Обществото на Народитѣ, който по поводъ на Петричкия граничнъ инцидентъ взе рѣшение да посъвѣтва България и Гърция: да подирятъ начини да се ликвидира окончателно съ въпроситѣ за размѣненитѣ населения и за имотитѣ имъ.

Въ една отъ бумагитѣ на Общ. на Народитѣ по поводъ на инцидента се казваше, че комитскитѣ ч е т и се попълвали главно отъ горната категория бѣжанци въ България – които не сж ликвидирали съ имотитѣ си.

Така че, Гърция бърза да ликвидира и съ тая категория хора, т.е. еднажъ за винаги и тѣ да се откажатъ отъ завръщане въ родината си.

3. Отговора на България до Обществ. на Народитѣ по този поводъ е, види се, нарочно, уклончивъ или не много категориченъ.

Прилагатъ се прѣводи отъ прѣписката по въпроса между двѣтѣ държави и Общ. на Народитѣ (ще се пратятъ).

4. Не сички отъ тия 15-20 хил. души /неподали декларации/ иматъ имоти въ Гърция: мнозина и тамъ сж били нѣкога брѣснари, обущари и пр., безъ земя или само съ много бедни кжщици. Но за гърцитѣ е важно да има декларации наново и отъ горния брой бѣжанци, за да могатъ еднажъ за винаги ДА КАЖАТЪ, ЧЕ ВСИЧКО Е ЛИКВИДИРАНО СЪ БЪЛГАРЩИНАТА ВЪ МАКЕДОНИЯ – ЧЕ Е НА ЛИЦЕ ДЕКЛАРАЦИЯТА НА БИВШЕТО БЪЛГАР. НАСЕЛЕНИЕ въ гръцка Македония, че то се отказва отъ земята си, безъ никакво изключение.

5. Понеже конвенцията не е наложителна за бѣжанцитѣ – тѣ сж свободни да не я приематъ –, не е ли врѣме да се опитаме да спасимъ каквото можемъ отъ онова, което ни е останало за гръцка Македония, макаръ даже и като претенция или опорна точка за бждащи наши искания, мотивировки на дѣйствия и пр. А именно:

а/ вмѣсто да се съгласяватъ да ликвидирватъ, горнитѣ бѣжанци да подаватъ заявления до грѣц. легация въ София въ смисъль: искатъ да си се завърнатъ по домоветѣ. Понеже тия заявления биха били стотици /ако ги инспирираме/, гърцитѣ не ще се съгласятъ да ги допускатъ да се връщатъ; тѣ и сега правятъ прѣчки на отиващи даже за ликвидация хора.

И понеже по силата на чл. чл. 3 и 4 отъ договора за протекцията на малцинствата тия хора иматъ право да се връщатъ у дома си, могло би гърцитѣ да бждатъ изобличени прѣдъ Общ. на Народитѣ като неизпълняващи договора. Щетрѣбва да се взиматъ отъ легацията изходящитѣ номера на подаванитѣ заявления, за да е документиранъ послѣ протеста. Сжщо би могло отъ провинцията да се подаватъ чрѣзъ пощата съ обратна разписка заявленията – подписаната обратна разписка ще послужва като изобличителенъ документъ срѣщу гърцитѣ, които сигурно ще [illegible] по-разни прѣдлози на желающитѣ да се завръщатъ.

б/ Горнитѣ бѣжанци да устрояватъ митинги или публични събрания, въ които да взиматъ резолюции въ смисъль: искаме да се завърнемъ по домоветѣ си и пр., съгласно договора за малцинствата, сключенъ между България и Гърция. Резолюцитѣ ще могатъ да се подписватъ въ нѣколко екземпляри отъ бюро, състоящо се напр. отъ 10 или повече души – ржководители на митинга и родомъ отъ гръцка Македония лица.

Въ резолюцитѣ би могло да се каже още, че наскоро ще се изпрати въ Обществото на Народитѣ общъ подписанъ отъ бѣжанцитѣ /неподали още декларации/ про-

тестъ.Това да се каже,за да се прѣдвари евентуално заявление на гърцитѣ,че като сж давали 4 мѣсечния срокъ и пр.никой не се е обадилъ.

в/Може лесно да се уреди изработването на единъ мемоаръ въ три-четири екземпляра,за който десетина-петнайсеть души интелигентни хора ще събератъ върху разграфирани листове съ стотици и хиляди подписи отъ пръснатитѣ изъ България бѣжанци.Листоветѣ ще се прищиятъ къмъ мемоарадума и така ще се подвърже пъленъ томъ,за да се изпрати на Общ.на Народитѣ.

6.Ползата отъ такива постжпки:

а/Утрѣ-другидень една що-годѣ акция на револ.и др.начала срѣщу гърцитѣ ще намира легитимно обосноваване отъ наша страна;ще заявяваме,че не сме се отказали отъ Родината си и пр.Щомъ имаме законно право да претендираме върху нѣщо,положението все е по-друго,отколкото ако съвсѣмъ никаква опора нѣмаме.Туй нѣщо добрѣ го разбиратъ и чужденцитѣ.Па и ние си го знаемъ;напр.чл.23 на Берлин.договоръ не ни ли служеше като закрила за много по-сериозни планове срѣщу Турция отколкото бѣше самото искане да се приложи тоя членъ;или сега договора за малцинствата не е ли въ нашитѣ планове етапъ къмъ нѣщо друго- пълната автономия и пр.? Значи,ясна е ползата ако има все едно малко стжпалце отъ политическо естество,на което да стжпваме.

Въпроса е отъ голѣмо национално естество.За него най-много В.М.Р.О. би трѣбвало да мисли и прави,защото въ България има държанници,които ни не занимава въобще въпроса за малцинствата LLLLLLLLLLL;а нѣкои отъ тѣхъ сигурно се и радватъ като се гонятъ отъ тамъ българитѣ,-защото:революц. движение губи обекта си и тѣ/държавницитѣ/виждатъ въ туй разчистенъ пжтя за любезни отношения съ съсѣдитѣ.

7. Може би си има мѣсто да протестира даже и В.М.Р. прѣдъ Общ.на Народитѣ,независимо отъ протеста на самитѣ бѣжанци:защото се касае до една голѣма група хора,които желаятъ да се върнатъ по-домоветѣ си;а организацията винаги си казва думата по въпроси,които засѣгатъ вжтрѣшни интереси и отношения/за поробена Македония/.

---.--

Дали не ще е възможно чрезъ братствата да се събератъ първо данни гдѣ и по колко такива сѣмейства има,за да бждатъ лесно намѣрени.

Съ поздравъ:

IV.926 год.

ЦЕНТР. ДЪРЖ. ИСТОР. АРХИВ

Към настоящото се обяснителните на г-да Мокрев.

2

Повѣрително.

1. Множина недоумѣватъ кой отъ българска страна стана причина, за да се съгласи България да се продължава съ двѣ години и нѣколко мѣсеци срока за размѣна на населенията, т.е. за изкореняване на българщината въ Гърция. Твърди се, че това нѣщо/к о й е в и н о в н и к а/ и до сега точно не се знаело. За организацията наистина е интересно да разучи това!

2. Въ опрѣдѣления срокъ за прилагане казаната конвенция сж били подадени само шесть/6/декларации за изселване! Но слѣдъ като а/срока се продължава, б/нашитѣ -български- прѣдставители въ подкомисията тръгнали сами да агитиратъ въ срѣдата на българ. македонско население да бърза да се изселва, послѣдното наистина се рѣшава на изселване. Заслужава да се подчертае, че българ. население цѣли двѣ години се колеба дали да послуша такивато съвѣти! И като нѣмаше кой да му даде други наставления, а единственитѣ умни хора-прѣдставителитѣ въ комисията-тъкмо за изселване му настояваха, плашейки го че иначе щѣло да загуби сичко отъ имотитѣ си - то направи нежеланата отъ него крачка.

3. Вънъ отъ мѣркитѣ, които трѣбва да се вематъ за спасяване каквото може, не е ли крайно наложително да се знаятъ виновнитѣ за продължаването на сроковетѣ и за кандардисването простото население да се изселва?. Наложително е!

4. Имахме договоръ за покровителство на малцинства. Компетентни хора ме увѣряватъ, че въ българското Министерство на Външнитѣ Работи още нѣматъ единъ прѣводъ на български на този договоръ. Ако това е вѣрно, имаме на лице пълна картина на българ. държавна незаинтересованость за националната кауза.

5. Все въ ихтя на тая политика биде спрѣнъ и протокола, който изобличаваше гърцитѣ за влодѣянието въ Търлисъ. А съ този протоколъ можеше да се настои гдѣто трѣбва и да се наложи неизгонването на нашата нация отъ Македония. Ние трѣбва да се стараемъ да вѣтки слухъ, съ протокола (справката) за Търлисъ!

6. Господинъ Робевъ е билъ най-видния застѫпникъ на политиката за изселване на българитѣ отъ гръцко. Той е получилъ за година и поливина около три милиона лева заплата. Може и да не се обърне внимание на приказкитѣ, че сж играели и гръцки драхми, но самата заплата говори, че за него е било добрѣ да се продължаватъ визиранитѣ срокове за изселването.

7.

---.---

По горнитѣ нѣща и по приложенитѣ бѣлѣжки ще искамъ да поприказвамъ съ З.Пр-во.

Моля З.Пр-во да прочете и бѣлѣжкитѣ и настоящето.

IV.926 г. Съ много поздрави: [signature]

ЦЪЛГР. ДЪРЖ. ИСТОР. АРХИВ

2 6 1 4

Въпроси

I Колко семейства ся подали декларация за изселване?

II Колко отъ тѣхъ ся поискали ликвидиране чрезъ Комисията на имотитѣ си?

III Колко сем. ся дали декл. за изселване съ уговорка че не желаятъ да ликвидиратъ?

IV Колко семейства не ся се обадили никакъ?

Центр. Дѣлж. Истор. Архив

Отговори

I Въ Солунъ ся дали декл. за изселв. до 1 VI тг. 12,300 сем. (кръгло)
Въ Гюмурджина — 6400 — " — } изселени по конвенцията

II Въ Солунъ ся дали молби за да имъ ликвидира имота Комисията, до 1 VI тг. 6350 сем. (кръгло)
Въ Гюмурджина — 4900 — "

I Въ София — отъ изселенитѣ преди Конвенцията (бѣжанцитѣ) ся дадени декл. за изселв. около 9300 сем. отъ Македония и Тракия, състоящи се отъ 23,800 души. —

II

II. – Отъ бѣжанцитѣ (по п. I) изселени преди Конвенцията дали молби да имъ ликвидира Комисията имота (въ Македония и Тракия) 7500 семейства

III. – Нито въ Солунъ, нито въ Сохария или Гюмурджина нѣма дадени деклар. за изселване съ уговорка, че не желаятъ да ликвидирать, а има съ уговорка, че желаятъ лично да си продадатъ имота, часть отъ които ся си продали вече, а останалитѣ около 1000 (предимно отъ Костурско, Леринско и единъ малъкъ процентъ отъ цѣла Македония и Тракия) семейства, ако не успѣятъ да продадатъ, ся си запазили правото да имъ ликвира Комисията; но формално не ся още поискали това.

отъ изселенитѣ напослѣдъкъ (предимно отъ Е Вардарско, Гумендженско — предградията на Солунъ — по долината на Вардара) заселени въ Пловдивско, Каваклийско, Антиялско и Варненско, макаръ да ся дали молби за ликвидиране на Солунскаря Комисия, като гивика Послѣдняра — отказватъ ликвидирането, по внушение на Комунисти-федератисти, които ся имъ обѣщавали (по частни свѣдения) да ги върнатъ (като сърбски поданици) да си взематъ имотитѣ подъ покров. и съдѣйствието на Сърбия. —

IV. Нѣмаме свѣдения колко стари бѣжанци не ся се обадили и не държимъ такива свѣдения — нито покъ ся се обаждали, че нежелаятъ да се ползуватъ отъ Конвенцията. —

IV — Сѣщо за Тракия и Македония —

Които не ся се обадили тѣ
си ся у дома си — не ся изселени.
По частни свѣдения — въ Гракия
ся останали много малко неиз-
селени българи, а въ Македония
— Леринско и Костурско (предимно)
и съ малки изключения Кайлярско,
Воденско по конвенцията
малко ся изселени. Колкото се-
мейства отъ тоя край ся дали
декларации и молби за ликви-
диране ся бѣжанци отъ преди
войнитѣ, а не по конвенцията
която засѣва всички бѣжанци
отъ 1900 год. насамъ. —

ЦЕНТР. ДЪРЖ.
ИСТОР. АРХИВ

1. — При разглеждане цифритѣ
за семейства и молби за
ликвидиране, по духа на
конвенцията, се разбирать
така: баща, и майка (или
единъ отъ тѣхъ съ дѣцата
си до 17 год. (навършени), а

дѣца (мяжки и женски) отъ 18 год. нагорѣ — макаръ бекяри се считатъ отдѣлни семейства. Така че по п. I цифрата 12,300 сем. представлява семейства (мяжъ, жена или вдовецъ, ~~...~~ вдовица съ дѣцата си до 18 год. и самци — момчета и момичета по голѣми отъ 18 год.

2. При разглеждане цифритѣ за молби за ликвидиране напр. по п. II 6350 сем. трябва да се разбира така:

Ако бащата е живъ, то, като глава на сем., само той подава молба за имота, а дѣцата не подаватъ; ако обаче глава на семейството е вдовица то за единъ и сящъ имотъ (бащиното наслѣдство) подаватъ молба за ликвидиране както майката-вдовица за себѣ си и помалкитѣ отъ 18 год. дѣца, а по голѣмитѣ

отъ 18 год. (синове и дящери) подавать за сящия имотъ отдѣлно молби т.е. за единъ и сящъ имотъ, споредъ числото на наследницитѣ, може да има 2, 3 4 и повече еднообразни молби за ликвидиране

Освѣнъ това, ако едно семейство има имоти въ 2 и повече общини, то за всѣко община дава отдѣлна молба (съ описане на имота само въ тая община) т.е. едно и сящо семейство може да има 2, 3 и повече молби, а ако имота е съ наслѣднически — толкозъ пяти по 2, 3 и повече молби, колкото повъзрастни отъ 18 год. съ наслѣдници е оставилъ покойния баща или майка, защото майката пъкъ освѣнъ мяжово наслѣдство, може да има и свое (бащино). И въ такъвъ случай бихме имали слѣдната картина:

ЦЕНТР. ДЪРЖ. ИСТОР. АРХИВ

3 7

баща (наслѣдилъ отъ баща си)
майка
извѣстенъ имотъ или
го е спечелилъ самъ:

Б умрелъ майка М умрела

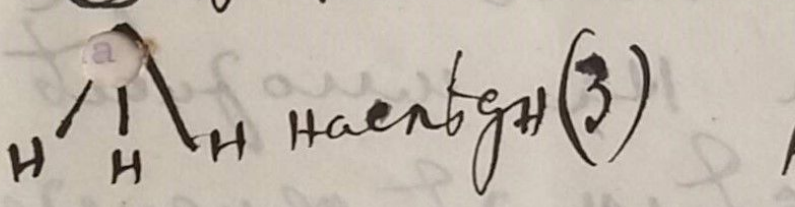

Н Н Н наслѣдн (3) Н. Н. Н. (3)

3 молби (еднакви) (сѣщо)

ЦЕНТР. ДЪРЖ.
ИСТОР. АРХИВ

6 молби отъ 3 души
за 2 различни имота.
И по тоя начинъ отъ
молбитѣ за ликвидиране
(по п. II — обясн. 2) 6350
ще се добие цифра много
по малка на семействата
т. е. на имотитѣ на тия
семейства. —

Само специялни изчисления, твърдѣ продължителни обаче, може да ни дадатъ точната цифра на имотитѣ на отдѣлнитѣ семейства, а изчисленията въ декари или кѫщи (за покрититѣ имоти) ся още по трудни, да не кажа невъзможни.

5 VII 26 г.

[signature]